

Kritik mot Polismyndigheten, polisregion Syd, för att kontanter omhändertagits i samband med ett ingripande m.m.

Beslutet i korthet: Sekretesskyddade uppgifter om egendom som polisen påträffar i sin verksamhet kan efter en intresseavvägning i det enskilda fallet lämnas till Kronofogdemyndigheten med stöd av den s.k. generalklausulen i offentlighets- och sekretesslagen. För att polisen ska ha rätt att hålla kvar utmätt egendom enligt ett förbudsmeddelande som Kronofogdemyndigheten fattat med anledning av de uppgifter som polisen lämnar krävs att egendomen är omhändertagen av polisen med stöd av någon bestämmelse som uttryckligen ger polisen rätt till detta.

I beslutet gör JO vissa uttalanden om tillämpningen av generalklausulen vid kontakter med Kronofogdemyndigheten.

JO kritiserar Polismyndigheten för att man vid ett polisingripande omhändertog kontanter för Kronofogdemyndighetens räkning utan att det fanns lagstöd för det. Polisen kritiseras också för att man inte dokumenterade eller i efterhand har kunnat visa vilka närmare uppgifter som lämnades till Kronofogdemyndigheten eller att uppgiftslämnandet föregicks av en sådan verklig intresseavvägning som generalklausulen kräver.

Anmälan

I en anmälan till JO förde AA fram klagomål mot Polismyndigheten, polisregion Syd, för ett ingripande mot honom. AA anförde bl.a. att han vid gripandet bar på sig drygt 25 000 kr i kontanter som tillhörde hans far. Polisen kontaktade Kronofogdemyndigheten som beslutade om utmätning av större delen av kontanterna.

Utredning

JO beslutade att inleda en utredning om Polismyndighetens kontakter med Kronofogdemyndigheten och hanteringen av kontanterna.

Polismyndigheten (BB) yttrade sig och anförde i huvudsak följande.

Den 18 juli 2015 kl. 01.59 blev AA misstänkt för ringa narkotikabrott genom eget bruk [...]. Enligt en tjänsteanteckning i ärendet påträffades 25 145 kr i kontanter på honom och med anledning av det kontaktades Kronofogdens jour per telefon för att utreda om han hade några skulder. Då han hade skulder om 83 000 kr tog jourhavande kronofogde ett muntligt beslut om utmätning av

20 145 kr. AA fick behålla 5 000 kr. Ett skriftligt förbudsbeslut skulle faxas till inre befäl påföljande vardag.

Av [...] framgår att kronofogde CC fattade ett muntligt förbudsmeddelande via telefon den 18 juli 2015 kl. 02.55 [...].

Kronofogden upprättade ett skriftligt förbudsmeddelande [...] den 20 juli 2015. Enligt beslutet utmättes 20 000 kr i kontanter medan AA förbehölls ett belopp om 5 000 kr för sina levnadsomkostnader.

Utlämnandet av utmätta medel till Kronofogden genomfördes av inre befäl DD den 21 juli 2015.

Av en promemoria från polisintendenten EE framgår bl.a. följande. AA blev misstänkt för narkotikabrott den 18 juli 2015 och togs med för kroppsbesiktning. I samband med den skyddsvisitation som genomfördes när han skulle sättas in i polisbilen anträffades kontanter på honom. Patrullen på plats omhändertog pengarna och kontaktade det inre befälet som kontrollerade med Kronofogden om AA förekom hos dem. Detta förfarande har lärts ut i en utbildning som befälen genomgått och där personal från Kronofogden varit föredragshållare. Då AA hade en större skuld hos Kronofogden informerade det inre befälet Kronofogden om den stora summan i kontanter som patrullen omhändertagit. Enligt inre befäl har anmälaren först påföljande dag kontaktat polisen och uppgett att pengarna tillhör hans moder.

Av en promemoria från polisinspektör DD, som arbetade som inre befäl vid den aktuella tidpunkten, framgår att patrullen informerade honom om att AA hade 25 000 kr i kontanter på sig. AA hävdade att dessa pengar tillhörde honom själv. Någon, oklart vem, kom fram till att mannen hade en större skuld hos Kronofogden. DD tog kontakt med Kronofogden via deras journalnummer. Kronofogden beslutade att AA skulle få behålla 5 000 kr och att resterande summa skulle omhändertas för Kronofogdens räkning, vilket också gjordes. Pengarna låstes in i kassaskåp hos inre befäl. Därefter kom två personer från Kronofogden och kvitterade ut de omhändertagna kontanterna.

Polismyndigheten gjorde följande bedömning av händelsen.

AA misstänktes för ringa narkotikabrott och togs med för kroppsbesiktning. Han omhändertogs tillfälligt för att åtgärden skulle kunna genomföras. I samband med en s.k. provisorisk skyddsvisitation (avvisitering) påträffades en större summa kontanter på AA. Det tycks inte ha fattats något formellt beslut om omhändertagande av kontanterna. Egendomen var därför inte i polisens besittning när förbudsmeddelandet lämnades och polisen hade inte rätt att hålla kvar egendomen.

När det gäller utlämnandet av de sekretessbelagda uppgifterna till Kronofogdemyndigheten anför Polismyndigheten att man inte kan visa vilka närmare uppgifter som lämnades till Kronofogdemyndigheten eller att uppgiftslämnandet föregicks av en verklig intresseavvägning. Mot den bakgrunden är det enligt Polismyndigheten angeläget att tydligare rutiner för omhändertagande av egendom i samband med ingripanden införs.

Rättslig reglering

Utlämnande av uppgifter

För uppgifter om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden gäller sekretess, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller

någon närstående till honom eller henne lider skada eller men och uppgiften förekommer i en förundersökning i brottmål eller i annan verksamhet som syftar till att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott och som bedrivs av bl.a. Polismyndigheten (se 35 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen, OSL). En sådan uppgift får inte röjas för enskilda eller någon annan myndighet, om inget annat anges i offentlighets- och sekretesslagen (se 8 kap. 1 § OSL). Det finns inte någon sekretessbrytande bestämmelse som reglerar polisens möjlighet att lämna uppgifter till Kronofogdemyndigheten för att möjliggöra utmätning av egendom som påträffas i polisens verksamhet.

Om en uppgift inte kan lämnas ut med stöd av någon sekretessbrytande bestämmelse kan i vissa fall generalklausulen i 10 kap. 27 § OSL vara tillämplig. Av den bestämmelsen följer att en sekretessbelagd uppgift, med vissa undantag som inte är aktuella i detta fall, får lämnas till en myndighet, om det är uppenbart att intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda.

I praxis har vid den intresseavvägning som ska göras enligt generalklausulen hänsyn tagits till – förutom den mottagande myndighetens behov av uppgifterna – vilket sekretesskydd uppgifterna får hos myndigheten som tar emot uppgifterna, uppgifternas art och i vilket syfte de ska användas (se t.ex. Kammarrätten i Stockholms dom den 17 september 2014 i mål nr 5348-14).

JO har uttalat sig i frågan om när polisen kan lämna uppgifter som är sekretessbelagda enligt 35 kap. 1 § första stycket OSL till Kronofogdemyndigheten med stöd av generalklausulen (se bl.a. JO 2013/14 s. 230, dnr 2187-2012, och JO 2014/15 s. 127, dnr 584-2013 och 666-2013). Ett sådant uppgiftslämnande har ansetts kunna ske i vissa fall. JO har dock betonat att uppgiftslämnandet inte får ske rutinmässigt utan måste föregås av en sådan verklig intresseavvägning i det enskilda fallet som generalklausulen förutsätter. Vid denna intresseavvägning bör beaktas att redan den uppgiften att en person är eller har varit föremål för ett polisingripande kan vara sekretessbelagd hos Polismyndigheten. Innan någon kontakt tas med Kronofogdemyndigheten bör polisen därför ha kännedom om omständigheter som med viss styrka talar för att den aktuella personen förekommer med skulder där. Polisen bör inleda kontakten med Kronofogdemyndigheten med en förutsättningslös förfrågan om den aktuella personen har skulder i pågående mål där. Om det bekräftas att så är fallet, kan uppgifterna om den påträffade egendomen lämnas efter en intresseavvägning. Här bör även beaktas att egendomen ska vara av ett sådant slag att Kronofogdemyndigheten typiskt sett kan antas ha svårt att hitta den och att egendomen kan förväntas bli föremål för utmätning. Såväl värdet av egendomen som skuldens storlek bör beaktas vid denna bedömning. (Se JO 2013/14 s. 230, dnr 2187-2012.)

Ett beslut att lämna ut sekretessbelagd information till Kronofogdemyndigheten ska vara skriftligt och diarieföras. Av dokumentationen bör det framgå vilka

uppgifter som har lämnats ut, vem som har beslutat om utlämnandet och vilka omständigheter som har beaktats vid intresseavvägningen. (Se JO 2014/15 s. 127, dnr 584-2013 och 666-2013.)

Omhändertagande av egendom

Lös egendom får utmätas endast om egendomen är tillgänglig eller om egendomen ändå kan identifieras och om det inte kan antas möta ett sådant hinder mot säkerställande av utmätningen som anges i 6 kap. utsökningsbalken. Utmätning av kontanter ska som utgångspunkt säkerställas genom att kontanterna tas i förvar. Om kontanterna är i tredje mans besittning kan utmätningen även säkerställas genom att förbud meddelas för innehavaren att utan Kronofogdemyndighetens tillstånd lämna ut kontanterna eller vidta någon annan åtgärd med dessa till skada för sökanden (s.k. förbudsmeddelande). Det nu sagda följer av 4 kap. 7 § och 6 kap. 2 och 7 §§ utsökningsbalken och gäller oavsett vilken grund tredje mannen åberopar för sitt innehav (se Walin m.fl., Utsökningsbalken, Zeteo 1 augusti 2013, kommentaren till 6 kap. 7 §).

För att egendom ska anses vara i Polismyndighetens besittning krävs att egendomen är omhändertagen av polisen med stöd av någon bestämmelse som uttryckligen ger polisen rätt till detta (se JO 2014/15 s. 127).

Bedömning

Polismyndigheten har i sitt yttrande redogjort för hanteringen av kontanterna och för sin bedömning av händelsen. Jag instämmer i Polismyndighetens bedömning att polisen i flera avseenden har brustit i sin hantering.

Polismyndigheten ska således kritiseras för att man har omhändertagit kontanterna utan att det har funnits lagstöd för det. Polismyndigheten ska också kritiseras för att man inte har dokumenterat eller i efterhand har kunnat visa vilka närmare uppgifter som lämnades till Kronofogdemyndigheten eller att uppgiftslämnandet föregicks av en sådan verklig intresseavvägning som generalklausulen i 10 kap. 27 § OSL kräver.

Med anledning av detta vill jag också uttala följande.

Polismyndighetens möjlighet att lämna sekretessbelagda uppgifter till Kronofogdemyndigheten i syfte att möjliggöra en utmätning av egendom som påträffats i polisens verksamhet är inte lagreglerad. I stället tillämpas generalklausulen i 10 kap. 27 § OSL. Det bör framhållas att generalklausulens syfte är att vara en ventil för att inte oförutsedda hinder ska uppkomma i myndigheters verksamhet (se Lenberg m.fl., Offentlighets- och sekretesslagen, Zeteo 1 juli 2016, kommentaren till 10 kap. 27 §). Generalklausulen bör därför alltid tillämpas med försiktighet. Detta ärende utgör en god illustration av de svårigheter som ligger i tillämpningen av generalklausulen.

Utsökningsutredningen har i sitt betänkande Ett modernare utsökningsförfarande (SOU 2016:81) föreslagit ökade möjligheter till

informationsutbyte mellan Kronofogdemyndigheten och andra myndigheter. Utredningen har bl.a. redovisat omfattningen av Kronofogdemyndighetens distansutmätning via myndighetens jourtelefon under 2014. Den som bemannar jourtelefonen har i uppgift att distansutmäta egendom som har tagits i beslag eller omhändertagits av bl.a. Polismyndigheten utanför kontorstid (s. 338). Under 2014 inkom 1 042 samtal till jourtelefonen. Samtalen resulterade i 194 distansutmätningar till ett sammanlagt värde av 4 107 819 kronor (s. 347).

Det framgår inte hur många av samtalen som gjordes av Polismyndigheten, men redovisningen ger en bild av att det är relativt vanligt att myndigheter lämnar information till Kronofogdemyndigheten om egendom som kan bli föremål för utmätning. Till det redovisade antalet samtal till jourtelefonen kommer de samtal som sker under kontorstid.

Mot denna bakgrund välkomnar jag att Polismyndigheten avser att införa enhetliga rutiner för omhändertagande av egendom i samband med ingripanden och förutsätter att arbetet också kommer att omfatta enhetliga rutiner för utlämnande av uppgifter till Kronofogdemyndigheten. Jag förutsätter också att de utformas med utgångspunkt i den försiktighet som måste iakttas vid tillämpningen av generalklausulen. Jag utgår vidare från att Polismyndigheten säkerställer att rutinerna görs klara, tydliga och lätta att förstå samt att de anställda som berörs av dessa frågor får en saklig och korrekt utbildning om vad som gäller.

Jag vill även stryka under att det givetvis inte får förekomma att polisen utan stöd i lag omhändertar egendom eller vidtar andra utredningsåtgärder för Kronofogdemyndighetens räkning. Även om utredningen i detta ärende inte ger stöd för att det har skett, vill jag framhålla att det inte under några förhållanden är acceptabelt att t.ex. ett frihetsberövande förlängs för att en utmätning ska kunna genomföras. Är det tveksamt om Kronofogdemyndigheten kommer att hinna vidta de åtgärder som behövs för en utmätning bör detta beaktas redan vid den intresseavvägning som ska göras före kontakten med Kronofogdemyndigheten. Endast om egendomen faktiskt kan förväntas bli föremål för utmätning bör en kontakt tas.

Med dessa uttalanden och med den kritik jag riktat mot Polismyndigheten för omhändertagandet av kontanterna och dokumentationsbristerna avslutas ärendet.